

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Kopsavilkums atzinumam par priekšlikumu Direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā pieejams Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja (EDAU) tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu.)

(2017/C 200/07)

EDAU atzīst uz datiem balstītas ekonomikas svarīgumu ES izaugsmei un tās nozīmi digitālajā vidē, kā izklāstīts Digitālā vienotā tirgus stratēģijā. Mēs esam neatlaidīgi polemizējuši par sinerģiju un papildināmību starp patērētāju un datu aizsardzības tiesībām. Tādēļ mēs atbalstām Komisijas 2015. gada decembra priekšlikumā Direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem paredzēto mērķi uzlabot tādu patērētāju aizsardzību, kuriem ir jāsniedz dati, lai varētu saņemt “digitālās preces”.

Tomēr viens priekšlikuma aspekts ir problemātisks, jo tas attieksies ne vien uz gadījumiem, kad par digitālo saturu tiek maksāta noteikta cena, bet arī uz gadījumiem, kad digitālais saturs tiek piegādāts par cita veida atlīdzību, nevis naudu, proti, par personas vai jebkādiem citiem datiem. EDAU iesaka izvairīties no jaunām tiesību normām, ar kurām tiek ieviesta ideja, ka personas var veikt samaksu ar saviem datiem tāpat kā ar naudu. Pamattiesības, piemēram, tiesības uz personas datu aizsardzību, nevar tikt reducētas līdz vienkāršām patērētāju interesēm, un personas datus nevar uzskatīt tikai par precī.

Nesen pieņemtais datu aizsardzības regulējums (Vispārīgā datu aizsardzības regula (GDPR)) vēl nav piemērojams pilnā apmērā, un pašlaik tiek apspriests priekšlikums jauniem tiesību aktiem e-privātuma jomā. Tāpēc ES ir jāizvairās no jauniem priekšlikumiem, kuri izjauc pārdomāto līdzsvaru, ko panācis ES likumdevējs attiecībā uz datu aizsardzības noteikumiem. Iniciatīvas, kas pārklājas, var netīši apdraudēt digitālā vienotā tirgus saskaņotību, izraisot regulējuma sadrumstalotību un juridisko nenoteiktību. EDAU iesaka ES piemērot GDPR kā līdzekli personas datu izmantošanas regulēšanai digitālajā ekonomikā.

Jēdziens “dati kā atlīdzība”, kas nav definēts priekšlikumā, var radīt neskaidrību attiecībā uz precīzu datu funkciju attiecīgā darījumā. Ja piegādātāji šajā saistībā nesniedz skaidru informāciju, var rasties papildu grūtības. Tādēļ mēs iesakām kā šīs problēmas risinājumu apsvērt iespēju, izmantojot pakalpojumu definīciju, kas sniegta LESD, vai GDPR noteikumu, kurā definēta tās teritoriālā darbības joma.

Šajā atzinumā ir apskatīta priekšlikuma iespējamā mijiedarbība ar GDPR.

Pirmkārt, datu aizsardzības tiesību aktos noteiktās jēdziena “personas dati” plašās definīcijas dēļ visi dati, uz kuriem attiecas ierosinātā direktīva, varētu tikt uzskatīti par “personas datiem” saskaņā ar GDPR.

Otrkārt, stingrie nosacījumi, saskaņā ar kuriem var notikt apstrāde, jau ir paredzēti GDPR, un tiem nav nepieciešami grozījumi vai papildinājumi saskaņā ar ierosināto direktīvu. Šķiet, ka priekšlikumā datu izmantošana kā atlīdzība tiek uzskatīta par likumīgu, tomēr GDPR ir paredzēts, piemēram, jauns nosacījumu kopums, lai novērtētu piekrišanas derīgumu un noteiktu, vai to var uzskatīt par brīvi sniegtu digitālo darījumu kontekstā.

Visbeidzot, patērētājiem piešķiramās ierosinātās tiesības iegūt no piegādātāja savus datus pēc līguma darbības beigām un piegādātāja pienākums neizmantot datus, iespējams, pārklājas ar piekļuves tiesībām un tiesībām uz pārnesamību un ar piegādātāja pienākumu neizmantot datus un datu pārziņa pienākumiem atbilstoši GDPR. Tas var neapzināti radīt neskaidrību attiecībā uz piemērojamo režīmu.

1. IEVADS UN PAMATINFORMĀCIJA

1.1. Padomes apspriešanās ar EDAU

1. Eiropas Komisija 2015. gada 9. decembrī iesniedza divus tiesību aktu priekšlikumus attiecībā uz jauniem līgumslēgšanas noteikumiem pārdošanai tiešsaistē. Ierosinātie digitālo līgumu slēgšanas noteikumi ietver divus tiesību aktu projektus:
 - priekšlikumu Direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem ⁽¹⁾,
 - priekšlikumu Direktīvai par dažiem (materiālu) preču tiešsaistes pārdošanas līgumu aspektiem ⁽²⁾.
2. Abi minētie priekšlikumi ir uzskatāmi par kopumu ar kopīgiem mērķiem, jo īpaši novērst galvenos šķēršļus pārrobežu elektroniskajai tirdzniecībai Eiropas Savienībā ⁽³⁾. Kas attiecas tieši uz priekšlikumu Direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes patērētājiem līgumu aspektiem (turpmāk "Priekšlikumu"), tā mērķis ir izveidot vienotu noteikumu kopumu, kas attiecas uz digitālā satura pārdošanas un nomas līgumiem, kā arī digitālo pakalpojumu līgumiem ⁽⁴⁾. Priekšlikuma pieņemšanas laikā Komisija nebija apspriedusies ar EDAU.
3. Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja (*LIBE*) 2016. gada 21. novembrī sniedza atzinumu par Priekšlikumu ⁽⁵⁾. Eiropas Parlamenta Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komiteja (*IMCO*) un Juridiskā komiteja (*JURI*) 2016. gada 7. novembrī izdeva kopīga ziņojuma projektu par Priekšlikumu ⁽⁶⁾.
4. Padome pašlaik apspriež Priekšlikumu Civiltiesību (līgumtiesību) jautājumu darba grupā. Šajā kontekstā 2017. gada 10. janvārī Padome nolēma apspriest Priekšlikumu ar EDAU. EDAU atzinīgi vērtē Padomes iniciatīvu apspriesties ar EDAU par šo svarīgo tiesību aktu, kas rada daudz jautājumu saistībā ar Savienības tiesībām personas datu aizsardzības jomā. Šis atzinums ir EDAU atbilde uz Padomes pieprasījumu.

1.2. Priekšlikums

5. Pašlaik digitālā satura piegādē ES līmenī daļēji reglamentē ar Patērētāju tiesību direktīvu ⁽⁷⁾, Direktīvu par negodīgiem noteikumiem ⁽⁸⁾ un Elektroniskās tirdzniecības direktīvu ⁽⁹⁾. Patērētāju preču pārdošanas direktīvu nepiemēro, jo minētajā direktīvā definētais jēdziens "patērētāja preces" attiecas tikai uz "materiāliem kustīgiem priekšmetiem".
6. Vairākas dalībvalstis jau ir pieņēmušas īpašus noteikumus attiecībā uz digitālo saturu, radot šos līgumus regulējošo valstu noteikumu darbības jomas un satura atšķirības ⁽¹⁰⁾. Tāpēc Priekšlikuma mērķis ir nodrošināt saskaņotu aizsardzību patērētājiem attiecībā uz digitālo saturu. Šajā kontekstā Priekšlikumā ir paredzēts maksimāls saskaņotības līmenis.
7. Priekšlikuma darbības joma attiecas ne tikai uz digitālajām precēm (piemēram, filmām vai mūziku, datorprogrammām, mobilajām lietojumprogrammām, elektroniskajām grāmatām), bet arī digitālajiem pakalpojumiem (piemēram, sociālo plašsaziņas līdzekļu platformām un mākoņdatošanas pakalpojumiem). Lai uz digitālo līgumu attiektos ierosinātās direktīvas darbības joma, tajā jābūt norādītai cenai, kas jāmaksā patērētājam, vai patērētājam ir "aktīvi jāsniedz personas dati vai citi dati kā atlīdzība" ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dažiem digitālā satura piegādes līgumu aspektiem, COM(2015) 0634, pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015PC0634&qid=1490856935038&from=EN>.

⁽²⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dažiem preču tiešsaistes un cita veida distances pārdošanas līgumu aspektiem, COM(2015) 0635 *final*.

⁽³⁾ Plašākai informācijai skatīt: http://ec.europa.eu/justice/contract/digital-contract-rules/index_en.htm.

⁽⁴⁾ Šajā kontekstā Komisija jau bija spērusi vienu soli – skatīt Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem, COM(2011) 0635, no kura Komisija ir atteikusies.

⁽⁵⁾ Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FNONSGML%2bCOMPARL%2bPE-582.370%2b03%2bDOC%2bPDF%2bV0%2F%2FLV>.

⁽⁶⁾ Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2F%2FEP%2F%2FNONSGML%2bCOMPARL%2bPE-592.444%2b01%2bDOC%2bPDF%2bV0%2F%2FLV>.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 25. oktobra Direktīva 2011/83/ES par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV L 304, 22.11.2011., 64. lpp.).

⁽⁸⁾ Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 21.4.1993., 29. lpp.).

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK par dažiem informācijas sabiedrības pakalpojumu tiesiskiem aspektiem, jo īpaši elektronisko tirdzniecību, iekšējā tirgū (Direktīva par elektronisko tirdzniecību) (OV L 178, 17.7.2000., 1. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Skatīt Priekšlikuma Paskaidrojuma rakstu, 3. lpp.

⁽¹¹⁾ Skatīt Priekšlikuma 3. panta 1. punktu.

8. Ar Priekšlikumu tiek ieviesta "tiesiskās aizsardzības līdzekļu hierarhija" pārdevēja nodrošinātā digitālā satura vai pakalpojumu neatbilstības gadījumā un tiek paredzētas patērētāju tiesības izgūt datus pēc līguma darbības beigām "plaši lietojamā datu formātā" ⁽¹⁾. Priekšlikumā arī ir noteikts pienākums piegādātājiem pēc līguma darbības beigām neizmantot datus, kas sniegti kā atlīdzība ⁽²⁾.
9. Priekšlikumā personas datu jēdziens ir minēts trīs gadījumos:
 - datu (tostarp personas datu) izmantošana "kā atlīdzība, kas nav nauda" ⁽³⁾,
 - atsauce uz datiem, kas ir "noteikti nepieciešami līguma izpildei" ⁽⁴⁾,
 - atsauce uz "citiem datiem, kas izveidoti vai ģenerēti, patērētājam lietojot digitālo saturu" ⁽⁵⁾.
10. Atsauce uz personas datu jēdzienu rada iespējamu mijiedarbību starp Priekšlikumu un datu aizsardzības noteikumiem, kas cita starpā paredzēti Datu aizsardzības direktīvā (Direktīvā 95/46/EK) ⁽⁶⁾ un *GDPR* ⁽⁷⁾. Turklāt, kā norādīts Priekšlikumā, paredzēts, ka direktīva neskar fizisko personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi ⁽⁸⁾. Tādēļ šajā atzinumā ir pievērsta uzmanība Priekšlikuma un spēkā esošā un turpmākā ES datu aizsardzības regulējuma mijiedarbībai ⁽⁹⁾.

SECINĀJUMI

79. EDAU atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kuras mērķis ir nodrošināt vispusēju aizsardzību patērētājiem Eiropas Savienībā, šo aizsardzību piemērojot arī attiecībā uz "digitālām precēm" un iekļaujot gadījumus, kad patērētāji nemaksā ar naudu.
80. EDAU atzīst, ka ir svarīgi, lai būtu skaidri un aktuāli noteikumi, kas saistīti ar digitālās ekonomikas attīstību un to veicina. Šajā ziņā EDAU turpina aktīvi sekot Komisijas iniciatīvām attiecībā uz digitālo vienoto tirgu, jo šo iniciatīvu pamatā ir datu kā izaugsmes un inovācijas avota nozīme.
81. Šajā kontekstā mēs atzinīgi vērtējam Padomes iniciatīvu apspriesties ar EDAU. EDAU tā ir iespēja sniegt likumdevējiem dažus ieteikumus un ziņojumus Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājam iesniegtā Priekšlikuma apspriešanas ietvaros.
82. Par Priekšlikuma mijiedarbību ar datu aizsardzības tiesībām:
 - saistībā ar Priekšlikumu rodas vairāki jautājumi, ņemot vērā, ka uz šiem datiem attiecas pamattiesības, un ņemot vērā īpašo aizsardzību, kas piešķirta šiem datiem saskaņā ar ES datu aizsardzības regulējumu,
 - Priekšlikumā ir jāizvairās iekļaut tādus noteikumus, kas var ietekmēt datu aizsardzības regulējumu, jo Priekšlikums ir balstīts uz LESD 114. pantu, kas vairs nav attiecīgais pamats datu apstrādes regulēšanai,
 - ar Priekšlikumu nekādā gadījumā nedrīkst izjaukt līdzsvaru, kas izveidots ar *GDPR*, attiecībā uz apstākļiem, kad drīkst veikt personas datu apstrādi digitālajā tirgū.

⁽¹⁾ Skatīt Priekšlikuma 13. panta 2. punkta c) apakšpunktu.

⁽²⁾ Skatīt Priekšlikuma 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu

⁽³⁾ Skatīt Priekšlikuma 3. panta 1. punktu un 4. punktu, 13. panta 2. punkta b) apakšpunktu, 15. panta 2. punkta c) apakšpunktu un 16. panta 4. punkta a) apakšpunktu.

⁽⁴⁾ Skatīt Priekšlikuma 3. panta 4. punktu.

⁽⁵⁾ Priekšlikuma 13. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 16. panta 4. punkta b) apakšpunkts.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (OV L 281, 23.11.1995., 31. lpp.).

⁽⁷⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (OV L 119, 4.5.2016., 1. lpp.).

⁽⁸⁾ Priekšlikuma 3. panta 8. punkts.

⁽⁹⁾ Šobrīd Priekšlikuma analīzes kontekstā galvenie piemērojami dokumenti ir Direktīva 95/46/EK, ko atsauks un aizstās ar Regulu (ES) 2016/679, un Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 12. jūlija Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (Direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV L 201, 31.7.2002., 37. lpp.) (ko dēvē arī par "e-privātuma direktīvu"). e-Privātuma direktīva ir jāatsauc ar neseno Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību elektronisko sakaru jomā un ar ko atceļ Direktīvu 2002/58/EK, 2017. gada 10. janvāris, COM(2017) 10 final (Privātuma un elektronisko sakaru regula).

83. Par datu kā atlīdzības izmantošanu:

- EDAU uzskata, ka ir jāizvairās no termina “dati kā atlīdzība” lietošanas,
- šim nolūkam EDAU piedāvā alternatīvas:
 - izvērtējot, kā aptvert pakalpojumus gadījumos, kad netiek maksāta cena, var izrādīties lietderīgi lietot ES tiesībās izmantoto jēdzienu “pakalpojumi”,
 - var būt arī noderīgi apsvērt *GDPR* darbības jomu, kas attiecas uz preču un pakalpojumu piedāvāšanu neatkarīgi no tā, vai nepieciešams maksājums.

84. Par Priekšlikuma mijiedarbību ar *GDPR*:

- ņemot vērā jēdziena “personas dati” plašo definīciju, iespējams, ka gandrīz visus datus, ko patērētājs sniedzis digitālā satura nodrošinātājam, uzskatīs par personas datiem,
- EDAU iesaka neminēt patērētāja (aktīvi) sniegtos datus, jo tas ir pretrunā pašlaik spēkā esošajiem un turpmākiem noteikumiem par datu aizsardzību,
- Priekšlikumā ir skaidri jānorāda, ka datus, kuru apstrādi veic piegādātāji, izmanto tikai tiktāl, ciktāl tas atbilst ES datu aizsardzības regulējumam, tostarp *GDPR* un tiesību aktiem e-privātuma jomā,
- EDAU iesaka Priekšlikuma 13. un 16. pantā minēt *GDPR* saistībā ar datu dzēšanas tiesībām un tiesībām piekļūt datiem, ciktāl tas attiecas uz personas datiem. Ja tiek apstrādāti dati, kas nav personas dati (“citi dati”), EDAU konsekvences labad iesaka 13. un 16. panta noteikumus saskaņot ar režīmu, kas paredzēts *GDPR*.

Briselē, 2017. gada 14. martā

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI
